

ки ЗУНР не отримує підтримки Антанти, їхнє перебування у Парижі не має сенсу. Того ж дня делегацію запросили на засідання Верховної Ради за участю В. Вільсона, Ж. Клемансо, Д. Ллойд-Джорджа, під головуванням американського президента. Д. Вітовський і В. Панейко висловили рішучий протест у зв'язку з розгортанням польської агресії, підтвердивши свою позицію щодо соборності українських земель. Але цей демарш не вплинув на позицію Антанти.

Життя Д. Вітовського закінчилось трагічно. Він загинув в авіакатастрофі під Ратибором (Сілезія) разом із ад'ютантом, чотарем УГА Юліаном Чучманом (1895—1919) [2].

Висновки. Отже, саме Українські Січові Стрільці на чолі з Дмитром Вітовським зробили «міцний фундамент» для побудови незалежної України. Вся його політична діяльність є для нас взірцем та натхненням, а особливо величні слова, які він голосив: «Буде армія – буде державність!». Саме цього сучасній Україні не вистачає. Наполегливий Дмитро Вітовський залишив велику спадщину своїм потомкам на славній українській землі – «захист України – священний обов'язок кожного українця».

Список використаних джерел:

1. Верстюк В., Дзюба О., Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ, 1995. 687 с.
2. Заклинський М. Дмитро Вітовський. Нью-Йорк, 1967. 124 с.
3. Кравчук М.В. Правові основи будівництва Національних Збройних Сил України 1917-1993 рр.: монографія. Історико-правове дослідження. Івано-Франківськ – Коломия: ВПТ «Вік», 1997. 292 с.
4. Литвин М. Українсько-польська війна 1918-1919 рр. Львів: Інститут українознавства НАНУ; Інституту Центрально-Східної Європи, 1998. 488 с.
5. 10 подвигів Дмитра Вітовського. URL: ternograd.te.ua/2017/11/.

ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ФОРМИ ПРАВА У ПРАЦЯХ С. ДНІСТРЯНСЬКОГО

ГНАТІВ Михайло Володимирович,
*студент юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

У ХХІ столітті розвиток української держави характеризується реформуванням організаційних, економічних, духовних та політичних основ суспільного життя, що потребує переосмислення правових механізмів регуляції суспільного життя, пошуку найкращих варіантів зміни нашого суспільства на основі справедливості, верховенства права та гуманізму. Сучасна юридична наука також є також прихильником цих процесів. Не дивно, що при цьому ми звертаємося до нашої вітчизняної політико-правової спадщини, частиною яких є українська політико-правова думка. Але наукова праця деяких знаменитих українських мислителів через різні обставини ще недостатньо осмислена та досліджена, тому це є великою втратою для українського правознавства. До таких вида-

тних науковців можемо віднести і С.С. Дністрянського.

Станіслав Дністрянський – академік, редактор перших українських правових часописів, засновник Українського Вільного Університету у Празі, професор Львівського університету. Видатний український теоретик права та держави вражав глибоким гуманістичним змістом та практичними поглядами на правові засади суспільного життя у висвітленні своїх ідей. Його вирізняв плюралізм та системний підхід у дослідженні досить широкого спектру питань у сфері права та держави. Ретельно проаналізувавши роботи європейських та українських теоретиків права, С. Дністрянський став одним із перших у юриспруденції, хто запропонував соціологічно-правовий підхід до розуміння понять «право», «держава», «народ».

Зокрема, у праці «Звичаєве право – а соціальні зв'язки. Причини до пояснення § 10 австрійської книги законів цивільних» (1902) С. Дністрянський, проаналізувавши суспільно-економічні відносини, зробив висновок про вирішальну роль норм звичаєвого права в економічних або цивільно-правових відносинах суспільства. У ній уперше визначено засади, на яких функціонує та співіснує між різними соціальними групами «звичаєве право». Учений підкреслював, що суспільство виступає фактичним джерелом права, яке, на його думку, виступає як чинник найважливіших соціальних, етичних та моральних норм. На це держава повинна звертати основну увагу і визнавати їх як джерело права. Учений з'ясував різницю між звичаєм, етичними нормами й правом, встановлював відношення права до держави та звичаєвого права до закону [1, с. 7].

Первинні норми суспільного життя, на думку С. Дністрянського, мали релігійно-етичний характер. Лише після них з'являються норми економічного та правового характеру. Різниця між нормами релігійно-етичного та правового характеру полягає у способі забезпечення цих норм. Саме потреби людей у різних формах організації суспільства обумовлюють згодом появу прав людини. Звичай – це первинні регулятивні норми в суспільстві, в яких зосереджений і релігійно-етичний, і економічний, і правовий характер, саме так С. Дністрянський пояснив це поняття. Вони виникали для задоволення потреб членів суспільства та безпосередньо впливали на формування правових норм. Як наслідок, в таких умовах право первинно виникає у найелементарніших соціальних групах із релігійно-етичних норм. Найважливіші релігійно-етичні норми окремих соціальних груп перетворюються на право, коли авторитетна влада тої чи іншої групи визнає ту чи іншу соціально-етичну норму як правову.

За С. Дністрянським, звичай належить до соціальних основ права: «Він проявляється у двох різних формах, як звичка, тобто як форма індивідуальної дії якоїсь особи, а, з другого боку, як звичай у вужчому розумінні, тобто як загальна поведінка в суспільному житті цілого суспільного зв'язку, чи його значної частини. Коли ж звичай утворить шляхом частішого повторювання загальне переконання суспільної групи, що це робиться та повинно так, а не інакше робитися, то звичай переходить у норму [2, с. 45].

Досліджуючи поняття права, С. Дністрянський стверджував: «Право є соціальним інститутом тому, що для людини, яка є зовсім ізольованою від світу, право не існує, бо право існує у зв'язках між індивідами, тобто у соціальних зв'язках». Саме з виникненням соціальних зв'язків С. Дністрянський обґрунтовує виникнення права» [1, с. 7].

Головним чинником, феноменом який вплинув на виникнення соціальних зв'язків, а відповідно і права, вважав С. Дністрянський, є економічні потреби: «Право б не існувало, коли б людина не мала ніяких потреб, коли б прагнення до вирішення власних фізичних та інтелектуальних потреб не було б у первісної людини вродженим» [1, с. 8].

З виникненням людства важливі потреби кожної людини, насамперед життєві пот-

реби, сприяли утворенню перших норм суспільного життя, які були зумовлені залежністю членів суспільства один від одного при вирішенні власних потреб. Відтак, С. Дністрянський пише: «Право виникає з соціально-етичних правил, які утворюються серед суспільних зв'язків. І немає різниці, чи цей зв'язок має державне значення, чи ні, бо кожен з них має свої етичні норми, своє право. Навіть родина має окремі права у своєму об'ємі, рід і плем'я у своєму, а народ у своєму» [2, с. 23].

Право поза державою відрізняється від права в державі лише тим, що державне право забезпечується державним примусом, а позадержавне – суспільним примусом. Критерієм розмежування права й інших соціальних норм є наявність примусу, який може бути як фізичним, так і психологічним чи моральним. На думку С. Дністрянського, з розвитком цивілізації та правової держави, роль морального примусу постійно зростатиме. Право, будучи обов'язковим атрибутом життя суспільства, завжди виконував регулятивну функцію. Тому вчений виділив потреби окремих суспільних груп та індивідів як безпосередні джерела права. Вони зумовлюють, зауважив вчений, такі форми права – «звичаєве право», «закони» та «право юристів». С. Дністрянський наголошував, що «право юристів» виступає посередником між «звичаєвим правом» та «законами». Така точка зору ученого є новою, перспективною як для того часу, так і для сьогодення. Вона передбачає розширення меж поняття, видів та форм права.

Список використаних джерел:

1. Дністрянський С. Звичаєве право – а соціальні зв'язки. Причинки до пояснення § 10 австрійської книги законів цивільних. *Часотись правнича і економічна*. Львів, 1902. Рік 3, Т. 4-5. С. 1—42.
2. Дністрянський С. Погляд на теорії права та держави. Ювілейний збірник Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові в п'ятдесятиліття основи 1873-1923. Львів, 1925. 63с.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО

ГОЛОВА Віталій Петрович,
*студент юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Актуальність даної теми полягає у вивченні досвіду державного будівництва перших українських конституційних держав УНР-ЗУНР. До процесу їх творення мали відношення конституційно-правові ідеї та погляди українського вченого-правознавця Станіслава Севериновича Дністрянського (1870-1935 рр.).

Заявлена наукова тема ставала предметом дослідження таких вчених як О. Бармак, П. Стецюк, А. Коваль, В. Возьний, І. Усенко, В. Ухач тощо [6].

Метою наукової розвідки є вивчення та поглиблення історико-правових знань про конституційні нововведення С. Дністрянського, його погляди на право та державу.

Станіслав Северинович Дністрянський народився 13 листопада 1870 року в